కౌటిల్యుని

అర్థశాస్త్రము

నెల్లూరి సత్యనారాయణ

కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రము

రచన :

డా॥ నెల్లూరి సత్యనారాయణ, యం.ఏ., పి.హెచ్.డి.

ప్రిన్సిపాల్ (రిటైర్డ్)

పి.బి. సిద్ధార్థ కళాశాల

జయంతి పబ్లికేషన్స్

కారల్‌మార్క్స్ రోడ్డు, విజయవాడ - 520 002.

KAUTILYUNI
ARDHASASTRAM

By :

Dr. NELLURI SATYANARAYANA, M.A., Ph.D.,

JAYANTHI PUBLICATIONS
KARL MARX ROAD,
VIJAYAWADA - 520 002.
Ph : **0866 - 2577828**
Mobile **: 8978261496**

© **PUBLISHER**

Edition :

January - 2012

Title Design :

Giridhar

PRICE : F **: 50-00**

D T P :
SRI SRINIVASA GRAPHICS
VIJAYAWADA - 521 108.
Ph : **9440397989**

Printers :

ARUNODAYA
Vijayawada - 2

ఒక మాట

పదహారు సంవత్సరాల క్రిందటి మాట. అప్పుడు నేను ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో ఆర్థిక శాస్త్రంలో యం.ఏ. పట్టా కోసం చదువుతున్న రోజులు. యం.ఏ. అయిపోయిన తర్వాత కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రం మీద రీసెర్చి చేద్దామని అనుకుంటూ ఒకరోజు స్వర్గీయ పురిపండా అప్పలస్వామి గారితో ఇదే విషయాన్ని కదిలించాను. అర్థశాస్త్రం మీకెందుకండీ! రాజనీతిశాస్త్రం వాళ్ళకు సంబంధించినది కదా! ఎకనమిక్స్‌లోనే ఏదైనా మంచి టాపిక్ తీసుకుని ప్రయత్నం చేయండన్నారు. యం.ఏ. అయిపోవటం, ఉద్యోగంలో చేరటంతో ఆ ప్రసక్తి అంతటితో ఆగిపోయింది. కాని అర్థశాస్త్రాన్ని వివరంగా అధ్యయనం చేయాలనే అభిలాష మాత్రం చావలేదు. దరిమిలా అడపా దడపా సేకరించిన పుస్తకాలను పరిశీలించసాగాను. అర్థశాస్త్రం మీద ఎంతో సాహిత్యం వుంది. ఎన్నో పరిశోధనలు జరిగాయి, జరుగుతున్నాయి. ఎన్నో భాషల్లోకి తర్జుమా చేయబడింది. బెంగాలీ, ఇంగ్లీష్, జర్మన్, గుజరాతీ, హిందీ, ఇటాలియన్, కన్నడ, మళయాళం, మరాఠీ, ఒరియా, రష్యన్, తమిళ, తెలుగు భాషలలోకి అనువదించబడింది. పత్రికలకు వ్యాసాలు సరే సరి! అయితే తెలుగులో మాత్రం స్వర్గీయ మామిడిపూడి వెంకట రంగయ్యగారి అనువాదం ఒక్కటే వుంది. సాహిత్యాభిలాషి, ప్రచురణకర్త అయిన శ్రీ యం. పెరుమాళ్ళు గారు దీనిని సంక్షిప్తం చేసి స్థూలంగా వివరించే రీతిలో వ్రాయమని కోరారు. దాని ఫలితమే ఈ చిన్న పుస్తకం. ఇది నా తొలి ప్రయత్నము, సంస్కృతం రాదు. అందుకే ఆంగ్లంలో దొరికిన పుస్తకాలమీద, వెంకట రంగయ్యగారి పుస్తకం మీద ఆధారపడి దీన్ని రూపొందించాను.

విజయవాడ **- నెల్లూరి సత్యనారాయణ**

ది.

అర్థశాస్త్రమంటే ఏమిటి ?

సాధారణంగా నేడు అర్థశాస్త్రం అనగానే ఎకనమిక్స్ అనే అర్థంలో అనుకోవడం పరిపాటి. కాని నేడు అర్థశాస్త్రంగా పేర్కొనేదానికీ, కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రానికి ఎటువంటి సంబంధం లేదనేది గమనించాలి.

కౌటిల్యుడు తన గ్రంథాన్ని అర్థశాస్త్రమని పేర్కొన్నాడు. దండనీతిని అర్థశాస్త్రమనే పేరుతో పిలిచేవారని మహా భారతాన్ని బట్టి మనకు తెలుస్తుంది. భారతంలో ప్రముఖుడైన అర్జునుడు అర్థశాస్త్రంలోనిష్ణాతుడని శాంతి పర్వములో పేర్కొనబడింది. ఇంకో చోట శ్రేష్టులయిన రాజులు అర్థశాస్త్రాన్ని అనుసరిస్తారని కూడా చెప్పబడింది. అయితే దండనీతికి గల ఈ పేరు అంత ప్రచారంలో లేదనే చెప్పవచ్చు. ఆఖరుకు కౌటిల్యుడు కూడా విద్యల సంఖ్యను చెప్పేటప్పుడు అన్వీక్షకి, త్రయి, వార్త, దండనీతి అనే పేర్లు చెప్పాడు. కాని ఎక్కడ ప్రత్యేకించి అర్థశాస్త్రమనే మాట వాడలేదు. దానికి బదులుగా దండనీతి అనే ఉపయోగించాడు. అందువల్ల ఈ దండనీతి అనే పేరు బహుళ ప్రచారంలో వున్నది. కాబట్టి కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రంలోని ప్రధాన విషయ వస్తువు రాజనీతికి సంబంధించినదని, మనకు లభ్యమవుతున్న అతి ప్రాచీన గ్రంథము అర్థశాస్త్రమని చెప్పవచ్చు. అయితే దీనికి అర్థశాస్త్రం అనే పేరు ఎందుకు పెట్టబడింది అనే విషయానికి కౌటిల్యుని వివరణ గమనించండి. మనుష్యుల జీవితాలకు మూలం అర్థం, లేదా "మనుష్యులతో కూడిన భూమియే అర్థము. అట్టి భూమిని సంపాదించు ఉపాయములు, పాలించు ఉపాయములు. వీనిని గురించిన శాస్త్రము అర్థశాస్త్రము'' దండనీతి ప్రధాన ఉద్దేశం కూడా యింతకు ముందు లభించు నటువంటి భూమిని సమకూర్చుకోవటం, అలా సమకూర్చుకున్న దానిని రక్షించుకోవటం, వృద్ధి చేసుకోవటం, అలా వృద్ధి చేసిన దానిని మంచివారి చేతులలో వుంచడం. కాబట్టి రెండింటి ప్రధాన ఉద్దేశము భూమి సంపాదన, పరిపాలనములే కనుక దండనీతికి అర్థశాస్త్రము పర్యాయ పదంగా వాడబడిందని కౌటిల్యుని అభిప్రాయం. క్రీ.పూ 600 నాటికే మన దేశంలో కొన్ని అర్థశాస్త్ర గ్రంథాలున్నట్టు తెలుస్తుంది. అందువల్ల తన పూర్వీకుల ఒరవడిలోనే కౌటిల్యుడు తన గ్రంథానికి అర్థశాస్త్రమని నామకరణం చేసి వుంటాడు. తన పూర్వాచార్యులెందరో వ్రాసిన అర్థశాస్త్ర గ్రంథాలన్నింటినీ సేకరించి, తాను అర్థశాస్త్ర గ్రంథాన్ని వ్రాసినట్లు కౌటిల్యుడు గ్రంథ ఆరంభంలోనే పేర్కొన్నాడు.

అయితే నేడు అర్థశాస్త్రంగా పిలువబడేది సాంఘికశాస్త్రంలో అతి ముఖ్యమైనది. అయినప్పటికీ క్రీ.శ. 1790కి పూర్వం దీనిని "రాజకీయార్థం శాస్త్రం" అని పిలిచేవారు. కాని 1776లో ఆడమ్‌స్మిత్ వ్రాసిన "వెల్తు ఆఫ్ నేషన్స్" గ్రంథంతో ఈ శాస్త్రానికి విశేష ప్రచారం లభించింది. 1790 తర్వాత ప్రత్యేక శాస్త్రంగా గుర్తింపు లభించింది. గత రెండు వందల సంవత్సరాలుగా ఈ శాస్త్రమెంతో అభివృద్ధి చెందింది. దీని పరిధి కూడా బహు విస్తృతమైనది. మానవుని ప్రవర్తనను యిది అధ్యయనం చేస్తుంది. మానవ కార్యకలాపాలు, సంపాదన, వ్యయం, వినియోగం, సంపద మొదలైన వాటి గురించి ఆలోచిస్తుంది. వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయటం, వాటి కొనుగోలు, అమ్మకాలు, పంపిణీ, శ్రామికుల సమస్యలు, ఉద్యోగాలు, సంపద, శ్రేయస్సు, ఆర్థిక వ్యవస్థల విశ్లేషణ స్వరూప స్వభావాలు, ఆర్థిక సూత్రాలు, జనాభా పెరుగుదల, జీవన ప్రమాణం, పన్ను విధింపు, ఎగుమతి, దిగుమతులు మొదలైన ఎన్నో సమస్యలను నేడు అర్థశాస్త్రం పరిశీలిస్తుంది. కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రంలో వీటిలో కొన్ని విషయాలను చర్చించినప్పటికీ అది నేటి అర్థశాస్త్రానికి సంబంధించిన విషయ వస్తువు కాదని, పూర్తిగా రాజనీతికి సంబంధించిన శాస్త్రమని పేర్కొనవచ్చు.

అర్థశాస్త్రానికి సంబంధించిన సాక్ష్యాధారాలు

కౌటిల్యుని పేరెత్తగానే భారతదేశ చరిత్రలో ఎన్నో కథలు, గాథలు గుర్తుకు వస్తాయి. కౌటిల్యుని గురించి మన దేశంలో అనేకమైన సంఘటనలు ప్రచారంలో వున్నాయి. కౌటిల్యుని తత్త్వనీతిని వివిధ కోణాల్లోంచి విశ్లేషించి చెప్పటం జరిగింది. కొంతమంది పండితులు కౌటిల్యుని ఉనికినే శంకించగా మరి కొందరు అర్థశాస్త్రం ఆయన రచన కాదని కొట్టి పారవేశారు. అయితే మన దేశంలోను, బయట దేశాల్లోను దొరికిన సాక్ష్యాలు, ఆధారాలను బట్టి కౌటిల్యుని గురించి, ఆయన అర్థశాస్త్రం గురించి ఖచ్చితమైన నిర్ణయాలు చేయవచ్చు. ముందుగా కౌటిల్యుని గురించి తెలుసుకోవడానికి మనకు లభ్యమయ్యే సమాచారం విశ్లేషిద్దాం.

సాహిత్యపరమైన సాక్ష్యాలు :

ప్రాచీన కాలపు గ్రంథకర్తలు తమ రచనలలో కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రానికి సంబంధించిన విషయాలను పేర్కొనటం జరిగింది.

కౌటిల్యుని తర్వాత కొన్ని శతాబ్దాల కాలం వాడైన కామందకుడు తన నీతిసారంలో యిలా పేర్కొన్నాడు.

"నీతి శాస్త్రామృతం శ్రీమానర్థ శాస్త్రమహూదధేః

య ఉద్ధద్రేనమస్మ్మై విష్ణుగుప్తాయ వేధసే"

అర్థశాస్త్రం అనే మహా సముద్రంనుండి నీతి శాస్త్రమనే అమృతాన్ని విష్ణుగుప్తుడు మథించినట్లు చెప్పాడు. దండిమహాకవి తన దశకుమార చరిత్రలో మౌర్యరాజు కోసం విష్ణుగుప్తుడు ఆరువేల శ్లోకాలతో అర్థశాస్త్రాన్ని రచించినట్లు (ఆదిష్వయా వద్దఽడనీతం, ఇయమిదావీ మాచార్య విష్ణుగుప్తేన మౌర్యార్థ్యే షడ్భిః శ్లోకసహస్రైః సంక్షిప్తాః) పేర్కొనటమే కాకుండా తన గ్రంథములో అర్థశాస్త్రంలోని సూత్రాలనేకం ఉదాహరించాడు.

పంచతంత్ర గ్రంథకర్త అయిన విష్ణువర్మ తన గ్రంథములో "తతోధర్మ శాస్త్రాణి మన్వాదీన్యర్థ శాస్త్రాణి చాణాక్యదీని, కామశాస్త్రాణి వాత్స్యాయాదీని'' అని చెప్పాడు.

విశాఖదత్తుడు తన ముద్రారాక్షస నాటకంలో అర్థశాస్త్రములోని నీతి ననుసరించి కథను నడిపించటమే కాకుండా అర్థశాస్త్రములోని సూత్రాలను తన నాటకంలో పొందుపరచుకున్నాడు.

బాణుడు అర్థశాస్త్రమనేది రాజనీతికి సంబంధించిన శాస్త్రమని తన కాదంబరిలో పేర్కొన్నాడు. బాణుడు తన కాదంబరిలో "కింవాతేషాం సాంప్రతం యేషాం అతిసృశంస ప్రాయోపదేశం నిర్ఘృణం కౌటిల్యశాస్త్రం ప్రమాణం'' అని వ్రాశాడు.

చారిత్రకాధారాలు :

మనదేశంలో అర్థశాస్త్ర రచన గురించి అనేకమైన గాథలు ప్రచారంలో వున్నాయి. కౌటిల్యునికి ఆ పేరు తన గోత్రం ద్వారా లభ్యమైనట్లు భావించబడుతుంది. కౌటిల్యుడు "కుటిల'' గోత్రానికి చెందినవాడని, పంజాబ్‌లోని 'చాణక్' అనే ప్రదేశంలో జన్మించాడు కాబట్టి చాణక్యుడని పిలవబడుతున్నాడని, ఆతని తల్లిదండ్రులు పెట్టిన పేరు విష్ణుగుప్తుడని, తెలుస్తుంది. అలెగ్జాండర్‌కు, అరిస్టాటిల్ ఎలాగ గురువో అదే విధంగా చంద్రగుప్తునికి కౌటిల్యుడు కూడా. అంతేగాకుండా చంద్రగుప్త మౌర్యుణ్ణి పట్టాభిషిక్తుణ్ణి చేయటంలో ప్రముఖ పాత్ర వహించాడు. చంద్రగుప్తమౌర్యుని దండయాత్రల వర్ణన అలెగ్జాండర్ దండయాత్రను పోలినట్లు కౌటిల్యుడు తన అర్థశాస్త్రంలో వర్ణించాడు.

కె.పి. జయస్వాల్ తన హిందూ రాజనీతి గ్రంథంలో కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రంలోని వర్ణనలు క్రీ.పూ. 4వ శతాబ్దానికి సరిగా సరిపోయేలా ఉన్నాయని భావించాడు. యుక్త

అనేది మౌర్యుల కాలంలో వాడబడేదని, అదే విధంగా 'యుగ' (అంటే ఐదు సంవత్సరాలు) అనేది జ్యోతిష్క వేదంగంలో కనిపిస్తుంది గాని అంతకుముందు శతాబ్దాలలో వున్న సాహిత్యంలో కన్పించదని పేర్కొన్నాడు. ఆషాఢమాసంలో కాకుండా శ్రావణమాసంలో వర్షరుతువు ఆరంభమవుతుందని పేర్కొనటం, అర్థశాస్త్రంలో వేదాల గురించి ఉటంకించటం, ఆఫ్ఘనిస్తాన్ నుండి మత్తుపానీయాల ఎగుమతి దిగుమతుల వివరణ, శిబి చక్రవర్తికి సంబంధించిన తూనికలు, కొలతలు మొదలైన విషయాలన్నీ అర్థశాస్త్ర రచన క్రీ.పూ. నాల్గవ శతాబ్దికి సంబంధించినట్లుగా తోచేలా చేస్తున్నాయి. దీనికితోడు గ్రంథ ప్రాచీనతను, ప్రాశస్త్యాన్ని పురస్కరించుకొని కౌటిల్యుణ్ణి ప్రాచీన కాలపు ఋషిపుంగవులతో పోల్చటం జరిగింది. ఇ.హెచ్. జాన్‌స్టన్ తన కౌటిల్యుని గురించిన పరిశోధనలతో లంకావతార సూత్రాల (క్రీ.శ. 4వ శతాబ్దం) గురించి తెలియచేస్తూ భవిష్యత్తు ఋషిపుంగవుల క్రమాన్ని ఈ వరుసలో వివరించాడు. పాణిని, కాత్యాయణ, యాజ్ఞవల్క్య, వాల్మీకి, మనూరాక్ష, కౌటిల్య మరియు అశ్వలాయన.

కౌటిల్యుడు వివరించిన వ్యవసాయపు వివరాలు దక్షిణ బీహారులో వున్న పరిస్థితులను పోలి వున్నాయి. గ్రామాల పరిమాణం, వాటి జనాభా, మధ్య భారతదేశంలోని ఆటవిక జాతులు, దక్షిణ భారతదేశానికి వ్యాపార మార్గాలు మొదలైనవన్నీ పరిశీలిస్తే కౌటిల్యుడు మగధలో నివసించినట్లు స్పష్టమవుతుంది.

మతపరమైన ఆధారాలు :

అర్థశాస్త్రంలోని మతపరమైన అంశాలు పరిశీలిస్తే బౌద్ధ, జైన మతావిర్భావం జరిగిన రెండు వందల సంవత్సరాల తర్వాత కాలంలో కౌటిల్యుడు జీవించినట్లు తెలుస్తుంది. వేదపరమైన కర్మకాండలకు కౌటిల్యుడు బాగా ప్రాధాన్యతనిచ్చాడు. రాజ్యానికి సంబంధించిన పీడలను లేదా చెడు ప్రభావాలను తొలగించటానికి వేదాల్లో పేర్కొనబడిన క్రతువులు కౌటిల్యుని కాలంలో వాడుకలో వున్నట్లు తెలుస్తుంది. అగ్నిస్తోమ, మధ్య మోపాపాధ్, బృహస&పతి స్తవన మరియు మత్య కర్మకాండలు, మరియు యజ్ఞాలుగా వాటికున్న ప్రాధాన్యతను గురించి అర్థశాస్త్రంలో పేర్కొనబడింది. ప్రకృతి భీభత్సాలను నివారించేందుకు వేదాలలో పేర్కొనబడిన అగ్ని, వరుణ, ఇంద్ర మరియు మహాకచ్ఛ దేవతల గురించి పేర్కొనబడింది. అయితే, బౌద్ధ, జైన మతాల గురించి ఏ మాత్రం ప్రస్తావన మనకు ఎక్కడ కన్పించదు. దీనికి గల ముఖ్యకారణం బహుశా అప్పటికి ఆ రెండు మతాలు అంత ప్రాధాన్యతను సంతరించుకొని వుండవు.

అర్థశాస్త్ర రచయిత ఎవరు ? ఏ కాలం వాడు?

1909వ సంవత్సరంలో ఆర్. శామాశాస్త్రిచే ప్రచురించబడిన కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రముతో దీనిమీద అనేక వాదోపవాదాలు బయలుదేరాయి. కౌటిల్యుడే ఈ గ్రంథాన్ని రచించాడా ? అయితే కౌటిల్యుడు ఏ కాలానికి సంబంధించినవాడు ? అనే అంశంపై తీవ్రమైన విమర్శలు వినవస్తున్నాయి. అయితే అనుశృతిగా వినిపిస్తున్న కథను బట్టి కౌటిల్యుడు ఈ గ్రంథాన్ని రచించాడని, ఈయన నంద వంశాన్ని నిర్మూలించి వారి స్థానంలో చంద్రగుప్తుని మగధ సింహాసనాన్ని అధిష్ఠింప చేసినట్లుగా చెప్పబడుతుంది. కౌటిల్యుణ్ణే చాణక్యుడని, విష్ణుగుప్తుడని పిలిచేవారని తెలుస్తున్నది. చంద్రగుప్తుడు క్రీ.పూ. **321** ప్రాంతంలో సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించినట్లు చెప్పబడు తున్నందున అర్థశాస్త్ర రచన నాల్గవ శతాబ్దాంతంలో జరిగ వుండవచ్చని ఊహించ బడుతుంది. ఇదే విషయాన్ని శామాశాస్త్రి అనేక అంశాలతో తన ఇంగ్లీషు అనువాదంలో ముందు మాటలో పేర్కొన్నారు. ఇంకా ఈ విషయాన్ని జె.యఫ్. ప్లీట్, హెచ్. జాకోబీ, జె.జె. మేయర్, బి. బ్రిలోయర్, మొదలైన పండితులు సమర్థించారు. కేంబ్రిడ్జ్ హిస్టరీ ఆఫ్ ఇండియాలో యఫ్. డబ్ల్యు, థామస్ సైతం ఖచ్చితమైన కాల నిర్ధారణ కుదరనప్పటికీ యించుమించుగా కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్ర రచన మౌర్యుల కాలంలో కాని, మౌర్యుల కాలానికి దగ్గరగా సంబంధం వున్నట్లు పేర్కొని దాని ఆధారంగా ఆ కాలాన్ని అవగతం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు. పైన పేర్కొన్న ప్రాచీన వాదాన్ని అనేకులు ఖండించక పోలేదు. కె. జాలీ, యం. వింటర్ నిట్జ్, ఎ.బి. కీత్, ఓస్టీన్, కె. నాగ్, ప్రాణ్‌నాథ్ మొదలయినవారు వీరిలో ముఖ్యులు.

కౌటిల్యుడే ఈ గ్రంథాన్ని రచించాడనటానికి ఆధారాలు

1. గ్రంథకర్త గురించి గ్రంథంలో మొదటి అధ్యాయం చివరలో కౌటిల్యుడే ఈ గ్రంథాన్ని రచించినట్లు పేర్కొనబడింది.

"సుఖగ్రహణ విజ్ఞేయం తత్వార్థ పదనిశ్చితమ్।
కౌటిల్యేన కృతం శాస్త్రం విముక్త గ్రంథ విస్తరమ్॥

సుఖావబోధముగను, తత్వార్థ పదనిశ్చితముగను, గ్రంథవిస్తరణ కాకుండగను కౌటిల్యునిచే ఈ శాస్త్రము వ్రాయబడినదని అర్థశాస్త్రములో వినయాధికారము అనే మొదటి అధికరణలలో ప్రకరణాల సూచికను తెలియజేస్తూ చెప్పబడింది.

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/kbook.php?id=1931

* * *